

ארגז כלים למורה 1

(קובץ דוגמה)

www.lomdimzipi.com

תוכן העניינים

20-1	1. מגוון תיאוריות ומודלים בהבנת הנקרא
31-21	2. קריטריונים לבחירת טקסט
39-32	3. דיאלוג עם טקסט
63-40	4. טרום קריאה – תרגיל יפני
74-64	5. קריאה מרפרפת
110-75	6. קריאה מעמיקה
113-111	7. הקשר בין רכיבי מבנה וקשרים לוגיים – להבנת הטקסט
115-114	8. תת סוגות ספרותיות
123-116	9. תת סוגות עיוניות
134-124	10. סכמות מבניות לסוגי טקסטים שונים
161-135	11. תוכן סמוי
184-162	12. העשרה לשונית
191-185	13. ידע לשוני
199-192	14. עידוד תלמידים לקריאה
284-200	15. דוגמאות ל"דיאלוג עם טקסט"
289-285	16. הצעה לתכנית בית-ספרית

הדיאלוג עם טקסט חייב להיות מלווה בפעילות
אקטיבית, ולכן יש לסמן בכל דרך שהיא מילים, ביטויים
או סימנים המחייבים הבהרה.

קראנו להם חסמים

דיאלוג עם טקסט – מקרא סימנים – לשחרור חסמים

—	סמן קו מתחת למילה	מילה לא מוכרת
==	סמן שני קווים מתחת למילה	מאזכר
○	הקף בעיגול	מילות קישור
~	סמן בקו גלי	סימני פיסוק
	סמן בכוכבית	אמצעים (רטוריים)
⬆		ספרותיים

ניתן לבחור בסימנים אחרים, אולם חשוב שכל המורים ישתמשו באותם
סימנים כדי לא לבלבל את התלמיד.

קיימים מקרים בהם לא ניתן לסמן בטקסט סימנים. ניתן להצמיד לטקסט שקף
ולסמן עליו את הסימנים.
רצוי לתלות בקדמת הכיתה מקרא סימנים, כדי שתיווצר הטמעה וקל יהיה לתרגל.

לפתח דיאלוג עם טקסט – דגם שיעור

משלב "טרום קריאה" ועד שלב "התוכן הגלוי".

א. המורה כותבת על הלוח כותרת של טקסט (קטע / סיפור / פרק) ושואלת:

שאלה: שערו על מה ידבר הקטע / סיפור / פרק

* כאמצעי עזר לקבלת השערות יש ללמד את התלמידים לשאול שאלות על הכותרת.

3 שיעורים

המורה רושמת על הלוח השערות (חשוב להתייחס להבדל בין ניחוש להשערה).
רצוי לרשום את שם התלמיד המשער (לצורך עידוד).
בונים תיבת השערות.

מחלקים לתלמידים את הקטע או פותחים ספר

- ב. אם קיים איור נעזרים בו לתוספת השערות, אישוש או הפרכת ההשערות מסעיף א'.
רושמים (V) לאישור, (-) להפרכה או מוסיפים בתיבת ההשערות.
השאלה: לפניכם איור / טבלה / מפה – מה הוא מוסיף להשערות הקודמות שלכם?
ג. אם הטקסט איננו מספר הלימוד, יש לנתח את ת.ז. (היכן מופיע, מתי וכו').

1-2 שיעורים

- ד. שאלות מטרימות – המורה כותבת/שאלות מטרימות רק בשלב הראשון של הקניית האסטרטגיה. אחר כך פונה התלמיד לשאלות תוכן גלוי בדף המשימות.

2 שיעורים

חשוב שהשאלות תהיינה שאלות תוכן, ולא שאלות מה, מי והיכן. שאלות אלה אינן מכוונות שיענו עליהן, אלא אמורות לתת אינפורמציה, שתקדם את ההשערות לגבי תוכן הטקסט. כדי שהתלמידים לא ייבהלו מהשאלות, יש ללמד אותם לבטל באמצעות X את מילות השאלה, להישאר עם ההיגד ולהוציא ממנו מידע. למשל:

- "הילדים כלאו את הכלב במחסן ונמלטו" – ~~הבע את דעתך לגבי התנהגות זו.~~ האינפורמציה המתקבלת היא העובדה שהילדים כלאו את הכלב במחסן ונמלטו.
- הכלב תקף את הנער – ~~מה לדעתך הייתה הסיבה, נמק.~~

יש להוסיף השערות לתיבת ההשערות (מסעיף ד').

תיבת ההשערות

	1
	2
	3
	4

קריאה מרפרפת

ה.

- ה (1). מספור השורות (כל שורה מכיתה א' – ג' או כל 5 שורות מכיתה ד' – ו').
- ה (2). **במאמר** – קוראים פסקה ראשונה ואחרונה, ומשפטים ראשונים של פסקות. רצוי להדגיש במדגש.
- בודקים את ההשערות, ובודקים האם ניתן לאשש את ההשערות באמצעות מה שקראנו. מסמנים (V) אם יש קשר ו – (X) אם לא ניתן. נתונים חדשים מוסיפים בתיבת ההשערות.

בסיפור – לתת לתלמידים לקרוא שורות ראשונות, אחרונות ואמצעיות (עפ"י הכוונת המורה) המאששות את ההשערות.

תלמידים שאינם מתקשים – יכולים לקרוא סיפור ברצף. רק תלמידים מתקשים יקראו שורות ראשונות, אחרונות ואמצעיות.

שימו לב!

באופן עקרוני שלבים א' – ד' צריכים להתבצע במשך 5 דקות כשהתלמידים מיומנים (לאחר הקניה ותרגול). בתחילה, התהליך לוקח יותר זמן.

1. המורה קוראת בקול רם את הקטע / סיפור / פרק.
- עם הזמן יש "לשחרר קריאה". כלומר, להעביר את הקריאה לתלמידים. הקריאה תיעשה **במנות קטנות** לפי סדר הישיבה (קריאה קולית).
- יש לעודד (באופן אישי) את אלה שאינם רוצים לקרוא. בפעם הבאה יש לאפשר להם לקרוא קריאה קולית. המורה קוראת רק קטעים בעייתיים, וגם אותם היא מעבירה לקריאת תלמידים.

ז. לאחר הקריאה הקולית תשאל המורה שאלות התרשמות שאינן מצריכות הבנה עמוקה. כמו: מה מצא חן בעיניכם בקטע / סיפור / פרק, ומדוע? מה לא מצא חן בעיניכם בקטע / סיפור / פרק, ומדוע? מה מתוך מה שקראנו מתאים להשערות? מי רוצה להתייחס לקטע באופן כללי (כל דבר שהם רוצים לומר).

שימו לב שלבים א + ב + ג + ד + ה, (לאחר מסי' טקסטים) הופכים לעבודה פעילה ועצמאית של התלמידים. כל הכיתה מכינה את עצמה לטקסט ע"י מילוי תיבת השערות.

קריאה מעמיקה

המטרה – העמקת ההבנה, השלב המרכזי בקריאת טקסט.

ח. התלמידים קוראים קריאה דמומה, ומתחילים בשלב של דיאלוג עם טקסט:

1. סימון הפרמטרים לפי שלבים:

א. סימון מילים לא מוכרות.

ב. סימון מילים לא מוכרות + מאזכרים.

ג. סימון מילים לא מוכרות + מאזכרים + סימני פיסוק.

ד. סימון מילים לא מוכרות + מאזכרים + סימני פיסוק + מילות קישור.

ה. סימון מילים לא מוכרות + מאזכרים + סימני פיסוק + מילות קישור + אמצעים רטוריים.

הסימון הופך להיות אישי עם שיפור המיומנות – כל אחד מסמן את הסימן שלו.

2. התלמידים מנסים לשפר את ההבנה כתוצאה מהתייחסות לסימנים, ולרשום מעל הסימן את משמעותם.

שימו לב לדוגמה**.

בכל כיתה מא' – ו' מסמנים את כל סוגי החסמים בהדרגה, ורק את אלה המתאימים לכיתה עפ"י ההישגים הנדרשים.

* בתחילה, המורה בוחרת מילה שאינה מוכרת, ומראה על התהליך בה המילה הופכת למוכרת. המורה תבחר דוגמאות מגוונות (שורש, משפחות מילים, הקשר). אח"כ התלמידים יבחרו מילה שאינה מוכרת, ויבצעו את אותו מהלך שהמורה ביצעה. ובהמשך, כל פעם תלמיד אחר יבצע את המהלך.

מילים לא מוכרות

יש לפתח בהדרגה שלב זה. בכל הכיתות יש להתחיל עם מילה לא מוכרת (רצוי לא לקרוא למילים אלה מילים קשות). חשוב:

- א. להוכיח שגם תלמידים טובים אינם יודעים את פירוש כל המילים, והם משתמשים באסטרטגיות שנלמדו בכיתה.
- ב. להוכיח שלא חייבים להבין כל מילה כדי להבין את עיקרי התוכן.
- ג. להוכיח שניתן לשפר את ההבנה תוך שימוש בדיאלוג.

מאזכרים

לאחר שהתלמידים יתנסו בשלושה תרגילים של טקסטים על מילה לא מוכרת, נעבור ל**מאזכרים**. **מאזכרים** למיניהם ישנה השפעה מאוד חשובה על ההבנה. הבעיה קשה במיוחד כשהדמויות הן מאותו המין (הוא, הוא) (היא, היא) או **שהמאזכרים** רחוקים מהנושא. כשלומדים **מאזכרים**, התלמידים מסמנים קודם לכן **מילים לא מוכרות** (כל אחד והמילה הלא מוכרת שלו). עם הזמן, לא כל התלמידים עובדים על אותן מילים. לאחר מכן המורה מלמדת את נושא **המאזכרים**. יש לתרגל בין שניים לחמישה טקסטים (תלוי בכיתה) בנושא **המאזכרים**.

סימני פיסוק

הכיתה עובדת באופן עצמאי על **מילים לא מוכרות ומאזכרים**, והמורה עוברת להקניית **סימני הפיסוק**, בשיתוף עם התלמידים. יש להדגיש בעיקר את השפה הגלומה מאחורי הסימנים.

מילות קישור

יש להקנות לנושא זה שיעור בפני עצמו, ורק אח"כ להדגים על טקסט. השיטה היעילה ללמד **מילות קישור** היא לחשוף את התלמידים ל**מילות קישור** מעטות, אולם למגוון רחב של קטגוריות. כמו למשל: מילות ניגוד. אין צורך ללמד כמות גדולה של מילות ניגוד, אבל חשוב ללמד אותן.

מילות סיבה, תוצאה, תוספת זמן וכו'.

מכל קטגוריה כדאי ללמד שתי מילים בשלב הראשון. חשוב שתלמידים יזהו מילות קישור, אבל חשוב עוד יותר שידעו את תפקידן (מילות ניגוד, תוספת, תוצאה וכו').

- תרגול מעמיק יותר ייעשה בהמשך החוברת.

